

NOVADI SAPROT

Lai pats nedzīvotu "BURBUĻI"

Iveta Šmugā

Lai arī uz lielā aizbraucēju skaita fona novados to, kas atgriežas Latvijā, ir trīsreiz mazāk, tomēr mājupceļš ar biļeti vienā virzienā ir sācies – atzīst gan reemigrācijas koordinatori, gan arī paši aizbraucēji. Taču gan tiem, kas vēlas atgriezties, gan tiem, kas turpina strādāt ārzemēs, nereti nākas saskarties ar viltus ziņām par to, cik gaidīti šeit ir reemigranti.

Uzticēties pieredzei

Turklāt viltus ziņu tiražēšanai nemaz nav nepieciešami mediji – šīs ziņas var izplatīt sociālajos tīklos, un to lielākoties, stāstot par savu valsti, dara paši tautieši. Kad cilvēki dalās ar ziņām, ir ilūzija, ka tur nav maldu, un tad, kad tiek jautāts, kur tu to uzzināji, atbilde ir – feisbukā. Tomēr šī vietne ziņas nerada, tā ir platforma, kur ziņas nonāk no dažādiem avotiem, un pašam lietotājam ir jāskatās, ar kādu materiālu dalās viņš un viņa draugi.

Tas tiesa, ka cilvēkiem ir daudz neskaidrību, ir šaubas, ir jautājumi par darba iespējām un atalgojumu, kas nodrošina dzīvošanu (nevis izdzīvošanu), mājokļu pieejamību, dārdzību. Arī par neuzticēšanos valsts varai, tajā skaitā pašvaldībām, un citu cilvēku attieksmi.

Bieži vien daudzi tautieši par Latviju izsakās nievājoši: "Te taču nav darba, mazas algas, lieli nodokļi – nav vērts atgriezties." Ar ko to atspēkot?

To, ka vieglāk atgriezties ir tiem, kam ir amata prasmes vai iegūta laba izglītība, pierāda Artūrs Putniņš stāsts. Varbūt tas nav tipiskākais, ko daudzi iztēlojas, kad runa ir par tautiešiem – aizbraucējiem, taču apgāž viltus ziņas, ka Latvijā nav izaugsmes iespēju, nevar atrast darbu.

"No 2014. gada maija līdz 2018. gada augustam dzīvoju Norvēģijā, studēju doktorantūrā Norvēģijas Dzīvības zinātņu universitātē "Norwegian University of Life Sciences", NMBU, ar specialitāti kvartārģeoloģijā un ģeomorfoloģijā (ģeoloģijas apakšnozares, kuras pētī pēdējā ledus laikmeta liecības – atstātās pēdas dažādu reljefa formu veidā, veidošanās procesus un iekšienē sastopamo nogulumu materiālu). Norvēģijas universitāšu sistēma ir veidota tā, ka doktorantūras studijas ir algots darbs atšķirībā no Latvijas, kur pārsvarā ir stipendiju veida piemaksas pie, piemēram, pētnieka pamatdarba universitātē. Jāsaka, ka jau tad, kad pārcēlos uz Norvēģiju, negrasījos palikt tur pavisam. Šāda izvēle drīzāk bija ļaušanās iespējai gūt zināšanas, pieredzi un kontaktus, ko varētu likt lietā savā turpmākajā profesionālajā darbā un mūsu valsts attīstībā," atklāj Artūrs. Dezinformācijai sociālajos tīklos, kas skar

Foto no A. Putniņa personīgā arhīva

Artūrs Putniņš Svalbārā, Norvēģijas pārvaldībai piederošā salā (reizēm saukta arī par Špicbergenu) aiz polārā loka, kas ir kvartārģeoloģijas un ģeomorfoloģijas studentu paradīze Zemes virsū.

Latvijas tēla nomelnošanu, viņš pretī liek objektivitāti, jo saglabājis saikni ar mājām: "Latvijā noteikti ir jūtama izaugsme, arī par spīti bieži dzirdamajām negācijām. Jā, protams, lauki kļūst tukšāki – cilvēki pārceļas uz pilsētām, bet urbanizācija ir globāla tendence un skar visu pasauli kopumā. Arī Norvēģijas laukos var redzēt pietiekami daudz graustu, kas liecina par šo pašu tendenci. Man šķiet, ka latvieši ir ļoti prasīgi kā pret sevi, tā pret valsti. Gribam, lai ir labi un kļūst vēl labāk, gribam, lai tas notiek tagad un tūlīt, aizmirstot, ka nekas nenotiek tāpat vien. Jo zīmīgāk tas šķiet tieši simtgades gadā, kad gandrīz uz katra stūra atceramies par laikiem, kuriem mūsu valsts ir gājusi cauri, un par to, ka tā sākās no drupām un kara iznīcības – būtībā pilnīgi no nulles. Manuprāt, cilvēkiem Latvijā, tāpat kā jebkur citur, bez vēlmes pēc laba darba, mājokļa, zināma labklājības līmeņa un valstiskās (militārās) drošības sajūtas, ļoti būtiska ir arī sociālās drošības sajūta, apziņa, ka arī nebaltās dienās kāds par tevi parūpēsies. Tā būtu ne tikai sakārtota veselības aprūpe un pensiju sistēma, bet arī iespēja veidot uzkrājumus, kas tad arī veicinātu šo drošības sajūtu. Tiesa, visai bieži uz šībrīža dzīves apstākļu uzlabošanas rēķina cieš cilvēku spēja pašiem radīt kaut nelielu "drošības spilvenu"."

Trimdā – vairāk "balts" vai "melns"

Par sociālajiem tīkliem runājot, Artūrs Putniņš saka: "Jāsaprot, ka ziņas tajos ļoti variē no tā sauktā "burbuļa", kura daļa tu esi. Proti, attiecīgām draugu grupām intereses un ziņas, ar kurām tās dalās, ir atšķirīgas. Līdz ar to laikā, kad biju prom, lasīju un dzirdēju daudz krasī atšķirīgu viedokļu kā par pasauli, tā Latvijas notikumiem. Taču no personīgās pieredzes varu teikt, ka, trimdā esot, ziņās paus-

UZZIŅAI

Darba algas apmērs

– Viena no galvenajām problēmām, kuru akcentē, domājot par atgriešanos, ir darbs. Cilvēki baidās gan par to, vai varēs atrast piemērotu darbu, gan arī par to, kāds būs atalgojums.

– Daudzi uztver kā viltus ziņu to, ka vidējā alga Latvijā ir 1006 eiro. Vai alga visur pieaugusi, vai tomēr tikai Rīgā? Kad sāk interesēties pēc darba ar tādu algu, izrādās, ka citviet piedāvā tikai minimālo algu – 430 eiro. Lai nopelnītu 1000 eiro un vairāk, ir jāstrādā 1,5 – 2 slodzes.

tais vienmēr šķiet krietni biezākās krāsās un vairāk "balts" vai vairāk "melns", nekā ir patiesībā. Kopumā ziņu saturs kvalitatīvi vērtēju kā samērā objektīvu, taču šād un tad nepamet sajūta, ka atspoguļotais viedoklis apskata situāciju visai vienpusīgi. Personīgi vēlētos plašāku viedokļu atspoguļojumu no visām pusēm."

Artūrs turpina: "Vienlaikus jāatzīst, ka, esot tur, ik pa laikam tomēr uzradās jautājums, cik tad ilgam šim posmam būt, jo pastāvēja reāla iespēja turpināt akadēmisko karjeru NMBU (universitātē, kurā strādāju). Tomēr, tuvojoties doktora disertācijas iesniegšanas termiņam, izvēle atgriezties kļuva arvien pārliecinošāka. Arī par spīti tam, ka sieva turpina studijas magistrantūrā tajā pašā universitātē. Ir grūti nosaukt kādu vienu "noteicošo" faktoru, kas mudināja atgriezties, jo uzskatu, ka tas bija faktors jeb apstākļu kopums, ko tomēr nekāda cita informācija vai dezinformācija nevar ietekmēt. Tā bija gan mūsu abu vēlme atgriezties un veidot ģimeni Latvijā, gan ticība tam (lai cik paradoksāli tas palicējiem izklausītos), ka tieši Latvija ir iespēju zeme. Protams, mums vēl ir daudz, kur augt un attīstīties, bet tieši tur ir tas šarms un āķis, salīdzinot ar savā ziņā garlaicīgo veco Eiropu. Galvenais ir katra paša vēlme darboties un padarīt valsti labāku."

Bieži vien cilvēki, runājot par migrāciju un darbu ārvalstīs, vai nu apzināti, vai neapzināti skatās

uz to, kā uz iespēju nopelnīt lielu naudu, aizmirstot par augstajām dzīves izmaksām – pārtikas, degvielas un dzīvesvietas īres cenām. "Te gribētu teikt, ka Latvijā nodokļi nebūt nav tie lielākie. Arī par citām nebūšanām runājot – ja liekas, ka Latvijā ir liela birokrātija, tad zini, Skandināvijā tā ir vēl lielāka un uzkrītošāka," teic Artūrs, kurš šobrīd strādā VAS "Latvijas Valsts meži" par zemes dzīļu plānošanas speciālistu. Viņa darba pienākumos ir plānot un uzraudzīt derīgo izrakteņu (smilts, smilts-grants un kūdras) ieguves vietu attīstību Austrumvidzemes, Rietumvidzemes un Vidusdaugavas reģionos, līdz ar to plašās pārraugamās teritorijas dēļ (no Ainažiem līdz Pļaviņām un no Ogres līdz Apei) loģiska viņam šķita pārcelšanās uz Valmieru, kaut arī varējās palikt (un iesākumā strādājis) Koknesē. "Vakancei uz šo amatu pieteicos dienu pēc savas disertācijas iesniegšanas, tāpēc personīgi es tad, ja kāds izplata "patiesību", ka Latvijā nav darba, iebilstu, ka par darba vietu trūkumu te nevar sūdzēties. Arī neskaitāmie sludinājumi gan veikalu skatlogos, gan radio un televīzijā par to neliecina. Drīzāk – uzņēmēji saka, ka nav, kas strādā," tā Artūrs Putniņš.

Ieteikums – izziņāt situāciju pašiem

Kopš Latvijā darbojas reemigrācijas koordinatori, tautiešiem ir vieglāk uzzināt kādu faktu vai

sāņemt atbildes uz jautājumiem. Vidzemes plānošanas reģiona reemigrācijas koordinatore Ija Groza min, ka līdz 1. novembrim sazinājusies ar 30 ģimenēm, sagatavoti 292 personalizēti piedāvājumi (informācija, ieteikumi, padomi). "Katrs cilvēks vai ģimene lēmumu pieņem paši. Cilvēki saka – tas ir ilgs, pārdomāts, vairāku mēnešu garumā izsvērts lēmums, un nekāda masveida kampaņa vai pamudinājumi un atrunāšana te nederēs. Pareizi cilvēki dara, ka vispirms izziņo situāciju, plāno, ko darīs, kur dzīvos, kur bērni mācīsies. Arī es to iesaku, lai tad, kad atgriežas Latvijā, ir zināms dzīves plāns," norāda I. Groza. Vai nievājošu attieksmi par dzīvi Latvijā ārzemju latvieši kultivē pašī? "Šāda informācija, ka te jau nav, ko darīt, ka vispār te nekā nav, izskan ne tikai no ārzemēs mītošajiem tautiešiem, bet arī no Latvijā dzīvojošajiem. Tādi ir cilvēki, viņu pieredze, sociālā kultūra. Vieglāk taču ir gausties, nevis smagi strādāt, un cilvēka dabā ir iedomāties, ka labi ir tur, kur viņa nav," uzskata koordinatore. I. Groza domā, ka cilvēkiem ārzemēs trūkst informācijas, viņi nezina, kas notiek šobrīd Latvijā, kas ir mainījies, kādas ir iespējas: "Ļoti daudzi dzīvo ar domām un tādu informāciju, kāda tā bija pirms desmit gadiem.

Bet aktuāls ir jautājums – kā "tikl" pie cilvēkiem, kā sniegt šo aktuālo informāciju.

Latviešu kopienas (biedrības) pulcē vien savu daļu. Ārzemju latvieši ir pieraduši cits citam uzticēties, dalās arī ar pieredzi, kas nav tik pozitīva, īpaši tad, ja kādam piedāvā "apsaimniekot jūsu mežu" vai "par labu cenu nopirkt jūsu īpašumu". Tie, kam rūgta pieredze, aicina šādos darījumos neieļauties.

Nesen portālā "Anglobalticnews" varēja lasīt ziņu, ka lidostā "Rīga" var meklēt darbu arī no ārzemēm atgriezušies tautieši, jo tur esot ap 250 brīvu darba vietu. To pašu ziņu maijā varēja atrast portālā *delfi.lv*. Tātad kaut kas neiet kopā. Vai tad joprojām tas pavasarī sludinātās vakances nav aizpildītas? Nevar taču būt, ka visi neizturēja pārbaudes laiku. Taču šī ziņa nāk no Latvijas un it kā vieš uzticību. Dažādos vēstījumos arī par mūsu medicīnas sistēmu tautieši izsakās kritiski, taču tajā pašā laikā viņi joprojām brauc uz Latviju labot zobus un iziet kompleksās ārstu pārbaudes. Tā kā reemigrācija ir smaga tēma, tad ap to arī turpmāk netrūks spekulāciju viltus ziņu jomā, ar to diemžēl jāreķinās.

Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu